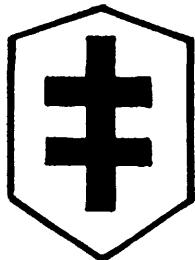

ВАЙІ, НАРОДЗЕ, ЗА СВАЕ ПРАВЦ! – К. Калікоўскі

З А
ВОЛЮ
БАЦЬ-
КАЎ.
ШЧЫНІ

ЗВАЖАЙ

Часапіс Беларускіх Вэтэранаў. Выдае Камітэт Сувязі Быўшых Беларускіх Вайскоўцаў
ZVAZAJ. Veterans quarterly published by Liaison Committee of Byelorussian War Veterans. Canada Office: 57 Riverdale Ave.,
Toronto, Ont., M4K 1C2 U.S. address: Assn of Byelorussian American Veterans, 9 River Rd., Highland Park, N.J. 08904, U.S.

Год 16

Чырвень, 1990

Нр. 2 (58)

СЬВЯТА Ў МЕНСКУ

72-я ўгодкі абвешчаньня незалежнай Беларускай Народнай Рэспублікі

(ад нашага карэспандэнта)

Каля помніка Багдановічу. Голос народу...

Здымкі Ул. Скрабатуна

Апоўначы наш цягнік прыйшоў у Менск. Раніцою пытаюся: як давацца, што будзе сёньня мітынг з нагоды незалежнасці Беларусі? — Схадзі на вуліцу Веры Харужай насупраць Камароўскага рынку, там звычайна БНФ вывешвае свае афішы. — паразіті мне.

Прайшоўшы частку вуліцы Веры Харужай, я знайшоў дзівее афішы БНФ, якія заклікалі на мітынг: "Увага! 25 сакавіка а 14 гадзіне на плошчы Леніна, каля Дому Ураду адбудзеца мітынг, прысьвечены Дню абвяшчэння незалежнасці Беларусі... Усе на плошчу Леніна!... У кожным вакне бел-чырвона-белы сцяг!"

Прайшоўшы яшчэ па вуліцы, я завітаў да стэнду, дзе былі разьвешаныя газэты. У газэце "Звязда" быў артыкул "БНР: як гэта было". Гэты артыкул пачынаўся радкам: "Як паведамлялася ўжо, выканком Мінскага Гарадзкога Савета Народных Дэпутатаў адмовіў гр. Пазняку З.С., Хадыку Ю.В. і Марачкіну А.А. у прадстаўленыя плошчау, вуліц і іншых грамадзкіх месцаў гораду для арганізацыі 25 сакавіка съвяткавання "Дня незалежнасці Беларусі"... Далей, амаль на ўсю "звяздзіцкую" бачыну быў надрукаваны артыкул аб дыскрэдытацыі БНР. У кіёску купіў некалькі менскіх газэтаў: "Знамія юности", "Советская Белоруссия". Усе стракатлі ад артыкулаў з "ляянкай на БНР і БНФ: "Ностальгія по прошлому", "Историю не переделать"... Іх ня чытаючы, можна ведаць што там напісаны. Даставкова паглядзеце у канец артыкулу, кім ён падпісаны: член КПСС з 1925 году, вэтэрэн партыі, вайны й працы; Герой Савецкага Саюзу; доктор исторических наук, ветеран войны и труда... усіх 16 подпісаў, у кожнага тытул даўжэйшы, чым у расейскага цара.

Выышаў я з дому на гадзіны дзівее раней да пачатку мітынгу. Па вуліцах, як звычайна, беглі трамваі, трамвайныя і аўтобусы, на некаторых былі рэкламныя напісы: "Юноши и Девушки! Спешите проявіць себе на стройках Сибіры и Дальнего Востока". На дрэвах з'явілася першая кволая лістота, было ўспеяла, хация надвор'е пахмурнае, на газонах была даволі ладная зялёная трава, квітнелі кветкі. Нешта дужа зашмат у гэты час было на вуліцах міліцыянтаў. Каля Дому Афіцэраў я заўважыў два рады патрульных міліцыйскіх машын, якіх, пэўнече, было ня менш за падсотню, гатовых выехаць "на трывогу".

У падвале другой гадзіны я падышоў да плошчы Леніна перад Дом Ураду. Там, дзе Ленінскі праспект з'ліваецца з плошчай, з аднаго й з другога боку стаяла даволі шмат міліцыянтаў з мэгапонамі і рацыямі. Чакалі. Было ўжо бяз 25 хвілін 14 гадзін, але з дэмантрантаў яшчэ ніхто да плошчы не падыходзіў. Я ўжо пачаў непакоіцца, што дарма прыехаў у Менск, менавіта ў гэты дзень...

Праз колькі хвілінай на вуліцы Валадарскага на праспэкты выйшла невядомая група людзей са сцягамі. Міліцыянт мэгапонам зрабіў папярэджаныне: — На плошчы никого з флагамі не пускаем. Мітынг запрэцэн! Адзін мужчына выйшаў з гэтае групы на праеждную частку праспэкту і пачаў размахваць бел-чырвона-белым сцягам і на зло міліцыянту крыкнуў: — Жыве незалежная Беларусь! Затым гэтае група пайшла па праспекце ў адваротным баку ад плошчы Леніна да помніка Янкі Купалы. Я быў на другім баку праспэкту ды ўжо хадеў перайсыць на іхны бок, каб далучыцца да гэтага каляні, як бачу на майм баку праспекту з бочніх вуліцаў пачалі выхадзіць даволі шматлікія каляні са сцягамі, харугвамі, транспарэнтамі, якія бышчам ручайні з'ліваліся ў раку, вялікую і поўнаводную. Ішлі юнакі й дзяўчыны, пад гітару сьпявалі песню "Пагоня":

У белай пene праносяцца коні,
Рвуща, ўмкнуцца і цяжка хрыпяць;
Стараўняй Літоўскай Пагоні
ні разъбіць, ні спыніць, ні стрымаць...

Ужо здалёку, падыходзячы да парку імя Янкі Купалы, я заўважыў, што ля помніка нашаму вялікаму паэту сабралася шмат людзей з морам бел-чырвона-белых сцягоў, харугвай, транспарэнтам. На адным з транспарэнтаў, на белым палотнішчы чырвонымі літарамі палацінску было напісаны:

Калія помніка Купалу. Выразна відаць павялічаная здымка першага ўраду БНР.

VIVAT ALBARUSSIA LIBERTA!

Наша калённа далучыла да тэй, што ўжо тут сабралася крыху раней. Пачаўся мітынг. Присутныя хвілінай маўчанням устанавілі памяць загінуўшых змагароў за вольную і незалежную Беларусь. Нехта паклаў букет бел-чырвона-белых гваздзікаў ля помніка паэту — праста на стылізаваныя пляшткі папараць-кветкі, што зробленыя тут з бронзы ў падножкі помніка. Выступалі паэты, пісменнікі, мастакі, жаночы гурт праспіяваваў песню "Купалінка". Асабліва ўсім спадабаліся патрыятычныя песні, якія пелі беларускія барды пад гітару. Присутныя не адпускалі ўсегульнага любімца — сьпевака, паэта й кампазытара Сяржука Сокалава-Воюша. Яго песні краналі ўсіх да сльёз. Пасьля адной песні ён сказаў: — Прыйдзе час і гэтае гітара будзе ляжаць у музэі на самым бачным месцы.

Адзін з паэтаў прачытаў прысьвечены Сокалаву-Воюшу верш, парадайшы яго са сьпеваком Віктарам Харай. Вядучая мітынгу паведаміла, што напярэдадні тэлефанавалі ў Злучаныя Штаты Данчыку, які сказаў, што "віншуе ўсіх са съвятам ды ўсіх абдымаете".

Я ніколі яшчэ ў жыцці ня бачыў столькі народу — столькі народу, які размаўляе сваёй роднай мовай і ня праста сымбалічна, дзеля парадку, а съядома, згуртаваны агульной ідэяй незалежнасці й адраджэння краю. Пасьля кожнай песні, прамовы ці верша, раздаваўся вокліч выступаючага: "Жыве незалежная Беларусь!" А ў адказ — лес паднятых кулакоў і рэха: — Жыве!

Трэба сказаць, што на мітынгу было некалькі плякатаў напісаных пабеларуску лацінскім альфабетам: 'BIEŁARUS SAVIECKAJA' BIEŁARUS BIAZ BUDUĆNY!', а таксама цытаты з Другой Устаўной Граматы БНР. Выступалі прадстаўнікі шмат якіх гарадоў Беларусі. Прадстаўнік Гародні сказаў, што "і ў нашым горадзе сёньня павінен быў адбыцца мітынг з нагоды абвешчання незалежнасці Беларусі на пляцы Волі (плошчы Леніна), але гарадзкія ўлады таксама ня дали дазволу; ды мы ўсёроўна будзем съвяткаваць".

Тут на мітынгу можна было набыць шмат якія газэты нефармалай, значкі, вымпельы... Жанчына хадзіла са шклянай скрынкай і зьбірала ахвяраваньні на дапамогу Беларускаму Народнаму Фронту. Скрыня хутка напаўнялася чырвонымі дзясяткамі і сінімі пяцёркамі. Было некалькі прамоўцаў і з іншых рэспублік. Выступаў Беларус зь Вільні. Пасьля яго выступлення сквэр напоўніўся клічам: — Жыве незалежная Летувा!

Некалькі хвілін мітынгу прысьвяцілі чалавеку, што пачаў съвяткаваць Дзень Незалежнасці некалькі гадоў раней, "чым усе, што тут сабраліся". Гаварылі пра студэнта Мінскага

ЗВАЖАЙ

3

тэатральнага інстытуту Аляксандра Пушкіна — будучага мастака. Я не памыліуся, — ён цёзка па імені й прозвішчу расейскага паства. Колькі часу да пачатку збору ён выйшаў на праспект зь бел-чырвона-белым сцягам і пайшоў праста пасярод праспекту ў кірунку мітынгу. Яго арыштавалі міліцыянты і адвезлі ў пастарунак. Выступаючая мовіла, што яна "тэлефанавала ў пастарунак і сказала, як за парушэнне дарожнага руху яго могуць аштрафаўць толькі на 10 рублёў, але яго ўсёруённа ня пусціць і невядома якую крамолу ў дадатак прыпішуць бо ён і да гэтага часу быў засуджаны на год умоўна, а цяпер могуць наогул пасадзіць у турму".

Потым было павядомлена, што ствараецца ініцыятыўная група, каб ісці ў пастарунак і патрабаваць ягонага вызвалення. Праз колькі часу яна сказала, што ля фантану, за помнікам Купалу, такая група ўжо ствараецца, — але вы ніхто туды не хадзіце, бо, здаецца, нейкі кагэбэнік падглядамістварэння ініцыятыўнае групы запісавае прозывішчы. Лепш мы ўсім мітынгам пойдзем на пастарунак патрабаваць ягонага вызвалення.

Потым зноў нехта хадзіў тэлефанаваць і, здаецца, яго вызваляць, і ў гэтым ёсьць наша заслуга.

Побач са мною стаяла некалькі мужчын, што вялі гутарку пра А. Пушкіна. Адзін кажа сваім субяседнікам: — Аведаецце, у яго была мара прыехаць на мітынгса сцягам, на белым кані, па праспекту... Тады -б напрэч яго арыштавалі разам з канём...

Мітынг у сквэры Купалы доўжыўся больш дзявою гадзінай. Затым была зробленая прапанова ўсім да помніка Максіму Багдановічу, што ля Опэрнага тэатру. Агадз. 16.40 дэманстранты рушылі да помніка аўтару вядомага верша "Пагоня", які разам зь бел-чырвона-белым сцягам і гэрбам Пагоняй даўно сталіся нашымі нацыянальнымі сымбаліямі.

Тут таксама сціпвалі беларускія патрыятычныя песьні, чыталі вершы маладыя паэты і ўжо стаўшыя літаратары. Вельмі ўсіх узрушылі вершы маладога паэта з Магілёва, яго доўга не адпускалі з трывуны, прасілі пачытаць яшчэ. Ён сказаў на пачатку свае прамовы: — Беларусы ўсходніяе Беларусі яшчэ не забыліся, што яны Беларусы!

Усе ягоныя вершы былі напоўненыя пафасам сладкай мінуўшчыны Беларусі. Вось цытаты: "Дзе наша была слава і воля... Мы ніколі ў мінульым ня былі пасынкамі... Наша мова была дзяржаўна ў Вялікім Княстве..."

Чытала свае вершы адна сталая настаўніца ды прасіла прабачэння, бо ўпяршыно чытае свае вершы такой вялікай грамадзе (ды можа ня так ладна напісаны), але вершы ўсім спадабаліся. Затым зноў сціпваў бард Сяржук Сокалаў-Воюш (цитую з памяці):

.....стан дзявочы Белай Вежы,
подых ручая,
мы адной табе належым,
Беларусь мая.

Ягоны прагожы звонкі голас кранаў усіх і ніхто не зважаў на невялікі дождёвік. Са званіцы сцвятыні з Верхняга гораду даўялата мэлёдыйя вячэрніх званоў, што злывалася ў унісон із песьній.

Нейкая жанчына падыйшла да мяне й спыталася: — А каму гэта паставулены помнік? — Максіму Багдановічу, — адказаў я. — Вось я й думаю, — разважала жанчына, — чаго-б тут сабраўся народ ля помніка нейкаму Максіму Горкаму, як мне нехта недакладна вытлумачыў. Дарэчы, вы Беларус? — Так, — запэўніў я. Між іншых, гэтую песьню, якую цяпер сціпвае сціпвак, напісаў Багдановіч:

Маці родная, Маці-Краіна,
Ня усыцішца гэтакі боль!...
Ты прабач, Ты прыймі свайго сына,
За цябе яму ўмерці дазволь.

Разам з усімі сціпваў і я.

Мітынг закончыўся калі сёмай вечарам. Напасьледак Сяргей Сокалаў-Воюш "падзякаваў" міліцыянтам за тое, што "яны нас сцераглі, каб ніхто нас не пакрыў дзіў і часам не пабіў"...

На заканчэнне вядучая сказала: — Наступны мітынг роўна праз месяц і будзе прысьвечаны сцвятым Кірылу й Мефодзію. Няхай дзяячы сціпваюць кашулі сваім жаніхом... А заўтра, 26-га сакавіка, прыходзьце да Чырвонага касцёла са сцягамі. Будзем патрабаваць, каб касцёл вярнулі вернікам!

На наступны дзень, 26 сакавіка, увечары калі гадз. 17.30 я падыйшоў да касцёла сцв. Сымона й Алены (цяперашні Дом-кіно). Калі ўваходу ў колішнюю сцвятыню стаялі дзясяткі два каталікоў з запаленымі сівечкамі ды чыталі нейкую каталіцкую моліту: "Свента Марыя, Матка Боска..." Тэлевізійнікі ладзілі сваю апаратуру, збіраліся нешта здышаць. Усе чакалі нейкага начальства. Пры недахопе часу, — ноччу я мусіў ад'яжджаць, — я рашыў абійсыці касцёл, палюбавацца ягонай прыгожай архітэктурай, створанай дойлідам Тамашам Пайзэрскім, ды ехаць мэтром да сваякоў, рыхтавацца да ад'езду.

З другога боку касцёла, калі ўваходу, што ад Дому ўраду БССР, я ўбачыў чалавек 50, якія ажыўлена гутарылі між сабою. На машце лунаў бел-чырвони-белы сцяг. Тут я прыгадаў адну вестку з газэты "ЛіМ", дзе пісалася, што вандэйцы гавораць: "Лепш дзеючы касцёл, чым логава БНФ пад бокам Дому ўраду"... Я падыйшоў і рашыў паслушаць аб чым гавораць бэнэфайцы. Сярод прысутных я зауважыў аднаго з лідэраў Фронту Юрыя Хадыку, якога я пазнаў па здымках, што былі кагадзе зъмешчаны ў "ЛіМе".

Адна група абміркоўвала вынікі нядыніх выбараў, другая гаварыла пра Аляксандра Пушкіна, а тая група, дзе стаяў Ю.Хадыка, абміркоўвала падзеі ў Літве. Юры Хадыка казаў: — Толькі нацыянальна згуртаваная нацыя, як Літоўцы, змагла так хутка падыйсыці да абвешчання незалежнасці.

Нехта ўмішаўся ў размову і дадаў: — Пажылі-б яны столькі гадоў пад саветамі колькі мы, тады ці змаглі-б яны здзейсніць сваю ідзю. Нам будзе змяшчаць цяжэй...

Адзін высокі хлопец у бэрэце казаў: — Вось Фінляндыя. У царскай Рasei была самым закінутым кутком, не магла вылезыць з галечы. А цяпер яны ня ведаюць куды падзець свае тавары... А побач Карэлія, — як была бедная, так і засталася. А нашы "бульбашы" з Віцебскай губэрні, — Беларусы, у 1917 годзе, калі Фіны абвясылі незалежнасць, — накіравалі Леніну ліст: "Ян гэта можна адараўць Фінляндью ад жывога цела Рasei!"... Напрыклад, уязць нашы Сьветлагорскія запасы нафты. Каб мы былі незалежныя ад Москвы й самі імі распараціліся, то мы жылі-б ня горш чым тыя Аб'еднаныя Арабскія Эміраты ці Катар. Гэтыя запасы — адныя з буйнейшых у сьвеце. Ці вось павысілі налог за карыстаньне аўтадарогамі... А куды гэтыя гроши йдуць? На будаўніцтва дарог іячорназемнай часткі Rasei. А хіба ў нас дарогі лепшыя? Я вось увесну да дзеда не магу патрапіць, аўтобусы ня ходзяць...

Над Домам ураду, пабудаваным у 30-я гады архітэктарам Лангбардам у стылі канструктывізму, лунае зялёна-чырвоны бэсэсэрэйскі сцяг. Тут у гэтым дому ўладарыць Сакалоў, які ўсё яшчэ марыць пабудаваць "светлую будучыню — камунізм", у якую нават і самі камуністы ня вераць. А ля старога касцёла, забранага некалі бальшавікамі ад пабожных людзей, унае наш бел-чырвона-белы сцяг. У гэтым будынку паміячаецца штаб БНФ, дзе Зянон Пазняк і ягоныя аднадумцы мараць пра новую, вольную і сапраўды сувэрэнную Беларусь. Такія розныя стаяць адзін пры другога будынкі — розныя стылі, розныя сцягі лунаюць і такія розныя ідзі там жывуць...

Калі сцяны касцёла стаяла некалькі стзіндаў, абсталіваных БНФ, на якіх былі выняткі з газэтаў, дзе вандэйская прэса кляйміла БНФ: вісела некалькі рэлігійных абрэзоў (на адным — "Сабор Беларускіх Святых"), вынікі выбараў, выбарчыя плякаты Беларускай Беласточчыны — "Пра свае справы будзем гаварыць самі!", — і шмат чаго іншага. У БНФаўскім кіеску набыў невялікую кнігу Аўгена Калубовіча "Айцы БССР і іхні лёс", Варшава, 1988 г.

Так не хацелася на гэты раз ад'яжджаць зь Менску, адстолькі чутага й бачанага мною, што так вельмі мяне ўсвялявала.

Уладзімер Скрабатун

ФРАНЬЦІШАК БАГУШЭВІЧ

(Да 150-х угодкаў нараджэння)

Партрэт мастака М. Купавы

21-га сакавіка сёлета мінула 150 год з дня нараджэння аднаго з найбольш таленавітых беларускіх пэзітаў, якія закладалі асновы беларускай літаратуры і аднаго з наймагутнейшых рухавікоў нашага нацыянальнага адраджэння — Франьшчака Багушэвіча. Ён быў таксама адным з першых беларускіх пісьменнікаў, якія выступілі у абарону роднай мовы й літаратуры. Тому на гэты аспект ягонае дзеянасці ў літаратурнае творчасці з'вернем нашую ўвагу.

асабліва яшчэ таму, што наогул пра Багушэвіча і ягоную літаратурную спадчыну існуе ўжо багатая і даволі аб'ектуная гісторычнае літаратура, даступная нашаму чытачу.

Як вядома, захапіўшы ў канцы 18-га стагодзьдзя беларускія землі. Расея намагалася задушыць нацыянальную пачуцьці Беларусаў, вытравіць у іх нацыянальную сывядомасць. Беларуская культура, мова й літаратура глуміліся царскімі вялікадзяржаўнымі шавіністичнымі ўладамі. У 1840 годзе, калі нарадзіўся Ф. Багушэвіч, царскі ўказ забараніў нават ужываць тэрмін "Беларусь", замяніўшы яго "Паўночна-захоўнім краем". Такім чынам Беларусь сталася географічным тэрмінам і ня мела асобнага этнографічнага значэння. Расейскі ўрад і чесна звязаныя зь ім польскія нацыяналісты імкнуліся прыпыніць раззвіццё беларускай культуры, асыміляваць Беларусаў, прышчапіць ім здрадніцкую думку аб іхнай бытшам духовай няпойнацэннасці.

Усъведаміўшы ўсё гэта, Франьшчак Багушэвіч сымела ў рашуча ўзынімаеща на абарону права беларускага народа на самастойнае культурнае і гісторычнае раззвіццё. Разумеючы

да складна, што літаратура — найлепшы сродак для руху масаў да гісторычнае актывісці, абуджэння іхнай нацыянальнай і грамадзкой сывядомасці і пашырэння вызволеных ідэй, ён галоўную ўвагу звязае на літаратуру. Тому ўжо ў вядомых прадмовах да першых сваіх зборнікаў лірыкі ён дамагаеца шырокага раззвіцця беларускай літаратуры. Багушэвіч будзіць у сваіх суродзічаў нацыянальную сывядомасць. Ён асуджае "вялікіх паноў" за пагардлівія адносіны да роднай культуры, мовы, літаратуры, нацыянальных звычаяў. Ён пратствуе супраце нізкапаклонства перад чужой культурай, якім хварэлі вярхі тагачаснага беларускага грамадзтва.

Асабліва-ж вялікае значэнне надаваў Багушэвіч нацыянальнай мове, як аднаму з найважнейшых сродкаў будаўніцтва нацыянальнай культуры. У сваіх прадмовах да "Дудкі беларускай" і "Смыка беларускага", якім суджана было адыйграць важную ролю ў раззвіцці беларускай грамадзкой думкі і мастацкай літаратуры, Багушэвіч з пачуцьцём нацыянальнай гордасці гаворыць пра высокія вартасці беларускіх мовы, яе шматвяковую гісторыю, ейныя багатыя і сланыя традыцыі. У "Прадмовах" ён асабліва паставіў пытанні раззвіцця беларускай нацыянальнай мовы, якую называлі "мужыцкай" і якую зыневажалі, над якою зьдзекваліся і якую дыскредытувалі. Багушэвіч рашуча паўстае супраце гэтых пагардлівых адносінаў да беларускіх мовы, заяўляе на ўесьве съвет, што "наша мова для нас съвятая, бо яна нам ад Бога даная!" Ён вясе ў тымі, хто стварыў міт аб духовай няпойнацэннасці беларускага народа, ягонае мовы, на якой нібыта "нічога добра га сказаць, ні напісаць няможна". Ён пасылядоўна змагаецца за рэгалітацію роднай мовы, за павышэнне ейнага аўтарытэту ў вачох суродзічаў.

Як слышна адзінае беларускі літаратуравед Васіль Барысенка ў сваёй манаграфіі "Франьшчак Багушэвіч і проблема рэалізму ў беларускай літаратуре 19-га стагодзьдзя", выдадзенай у 1957 годзе: "Багушэвіча глыбока непакоіла тая акаличнасць, што пагардлівія адносіны да беларускай нацыянальнай мовы і культуры, якія так старанна на працягу доўгага часу культиваваліся прыгоннікамі, пранікалі ў асяродзьдзе беларускай інтэлігенцыі і адсталыя пласты народу".

"Вялікі і малыя народы, — пісаў Багушэвіч, — маюць на сваёй мове кніжкі й газеты, багатую і разнастайную літаратуру, а ў нас як-бы захацеў цыдульку, ші да бацькі лісток напісаць пасыльку, дык можа-б і ў сваёй вёсцы людзі сказалі, што піша "памужыцку" і як дурна абсъмялялі-б!"

Ідучы ўсьлед за Каастусём Каліноўскім, Багушэвіч горача бароніць права беларускага народа на самастойнае культурнае і гісторычнае раззвіццё. Ён імкнеша абудзіць пачуцьцё нацыянальнай самас্বядомасці ў сваіх суродзічаў, прывіць ім любоў і павагу да роднай мовы, нацыянальнае культуры. Ён асуджае і да карае тых сваіх суродзічаў, якія, стравіўшы пачуцьцё нацыянальнае годнасці, цураюцца роднай мовы. Ён мае мужнасць і пераконанасць, каб заявіць на ўесьве голас, што беларуская мова — гэта мова шматмільённага народа з багатымі гісторычнымі традыцыямі. "Нас-жа ня жменька, а з шэсьць мільёнаў..." — заяўляе пээт. У гэтых словах адчуваецца глыбокая вера Багушэвіча ў высокім прызванні беларускага народа, ягоных здольнасцях да творчасці і сацыяльнага прагрэсу.

Адначасова ён імкнеша аргументаваць і законнае права на раззвіццё роднай мовы, права беларускага народа на стварэнне сваёй нацыянальнай культуры і тым самым на сваё існаваннне. Ён быў адным з першых, які зразумеў, што ад нацыянальнай мовы залежыць і існаваннне беларускага народа, як асобнай нацыі, таму кідае заклік: "Не пакідайце-ж мовы нашай беларускай, каб ня ўмерлі!", заклік, які, на жаль,

ЗВАХАЙ

5

вельмі актуальны й сяньня. Таму мяркуем, што будзе мэтазгодным пазнаёміць нашых чытачоў з поўным тэкстам "Прадмовы" Багушэвіча да першага зборніка вершаў "Дудка беларуская", што выйшаў у Кракаве ў 1891 годзе, пад псеўданімам Мацей Бурачок.

«Братцы мілые, дзеці Зямлі-Маткі маёй! Вам ахвяруючы працу сваю, мушу з вами пагаварыць трохі аб нашай долі-нядолі, аб нашай бацькавай спрадвечнай мове, каторую мы самі, ды і не адны мы, а ўсе людзі ѿмнія»**мужыцкай** завуць, а завещца яна «беларускай». Я сам калісь думаў, што мова наша — «мужыцкая» мова і толькі таго. Але, паздароў Божа добрых людзіў, як навучылі мяне чытаць, пісаць, з тэй пары я шмат гдзе быў, шмат чаго відзеў і чытаў, і пераканаўся, што мова наша ёсьць такая-ж людзкай і панскай, як і францускай, або німецкай, або і іншай якай. Чытаў я ці мала старых папераў, па дзьвесце, па трыста гадоў таму пісаных у нашай зямлі і пісаных вялікімі панамі, а нашай мовай чысьцосенькай, як-бы вот цяпер пісалася. Увідзеўши гэта, я часта думаў: Божа, мой Божа! Што-ж мы за такія бяздольнія?! — Якіась маленъкай Балгарыя — са жменю таго народу, — якіес Харватыя, Чэхія, Маларусы і другія пабратымы нашы і розныя чужыя маноцы пасвойму пісаныя і друкаваныя кніжачкі і газэты, і набожныя, і съмешныя, і сълезнныя, і гісторыкі, і баечкі, і дзеткі іх чытаюць так, як і гавораць, а ў нас як-бы захацеў цыдулку щ да бацькі лісток напісаць пасвойму, дык можа-б і ў сваёй вёсцы людзі сказалі, што «піша памужыцку», і як дурня асъмлялі-б! А можа і сапраўды наша мова такая, што ёю нічога добра га добра га ні сказаць ні напісаць няможна? Ой, не! Наша мова для нас сяявія, бо яна нам ад Бога даная, як і другім добрым людзям, і гаворым—жа мы ёю шмат і добра, але так ужо мы самі пусыці яе на зьдзек, не раўнуючы, як і паны вялікія ахвятаў гавораць пафранцуску, як пасвойму. Нас-жа на жменьку, а з шэсць мільёну — больш і шмат больш як Жыдоў, напрыклад, або Татар, і Армян, а пакажы-ж, ваша, хоць адну ксёнжачку щ ад гэспадарцы, ці так ад жыцьці нашым, каб панащаму?

Ці-ж ужо нам канешне толькі ў чужой мове чытаць і пісаць можна? Яно добра, а навет і траба знаць суседскую мову, але найперш трэба знаць сваю. Перадумаўши ўсё гэта, я, братцы, адважыўся напісаць для вас сякія-такія вершыкі: хто іх спадбае, таму дзякую! А хто падумае лепш і больш напісаць, таму чэсцы вечная і адзінкіх людзей і ад бацькавых касьцей! А пісаць ёсьць шмат чаго.

Спрадвеку, як наша зямелька зь Літвой злучылася, як і з Польшчай зъяндалася дабравольна, дык усе яе «Беларусія» звалі і недарма-ж гэта! Не вялікая, не малая, ня чырвоная, ня чорная яна была, а белая, чыстая: нікога ня біла, не падбівала, толькі баранілася.

Шмат было такіх народаў, што страцілі найперш мову сваю, так як той чалавек прад скананнем, каторому мову займае, а потым і зусім замерлі. Не пакідайце-ж мовы нашай беларускай, каб ня ўмерлі! Пазнаоцы людзей щ па гаворцы, щ па адзежы, хто якую носе; ото-ж гаворка, язык і ёсьць адзежа души.

Ужо больш як 500 гадоў таму, да панаўнінія князя Вітэнса на Літве, Беларусь разам зь Літвой баранілася ад крыжакіх напасцьці і шмат местаў, як Палацак, прызнавалі над сабой панаўнінне князёў літоўскіх, а посьле Вітэнса літоўскі князь Гедымін злучыў зусім Беларусь зь Літвой у адно сільнае каралеўства і адваяваў шмат зямлі ад крыжакоў і ад другіх суседаў. Літва піцьсці дваццаць гадоў таму назад ужо была ад Балтыцкага мора ўдоўжкі аж да Чорнага, ад Дняпра і Днестра ракі да Нёмана; ад Каменіца места аж да Вязьмы, у сярэдзіне Вярікасіі; ад Дынабурга і за Крамянчук, а ў сярэдзіне Літвы, як тое зярно ў гарэху, была наша зямліца — Беларусь!

Можа хто спытае: гдзе-ж цяпер Беларусь? Там, братцы, яна, гдзе наша мова жыве: яна ад Вільні да Мазыра, ад Віцебска за малым не да Чарнігава, гдзе Гродна, Менск, Магілёў, Вільня і шмат мястэчкаў і вёсак...

Мацей Бурачок

Выступленыне Франьцішка Багушэвіча ў абарону роднае мовы дало штуршок развіцьцю беларускай мастацкай літаратуры. Але Багушэвіч не аблікоўваўся паэтычнай дзеянасццю. Ён марыў і аб стварэнні беларускай граматыкі, змагаўся за выпрацоўку адзіных нормаў літаратурнай мовы. Адначасова ён узышае найбольш важную з усіх проблемаў — проблему самога існавання народу і звязае яе з неабходнасцю захавання роднае мовы, з заданнем стварэння свай культуры і літаратуры.

Для аргументавання сваіх паглядаў паэт, як мы бачылі на прыкладзе "Прадмовы" да "Дудкі беларускай", спасылаўся на гісторыю беларускага народу. Ён імкнуўся скіраваць свой погляд у той пэрыйд, калі наш народ стварыў свою выдатную культуру і літаратуру, меў сваю дзяржаву. На канкрэтных гістарычных фактах з мінулага ён выхоўваў высакародныя патрыятычныя пачуцці. Супрацьстаўленыне далёкай слáунай мінúшчыны тагачаснай рэчаіснасці дапамагала змагацца за ажыццяўленыне пастаўленай мэты — абуджэнне нацыянальнай сувядомасці беларускага народу. А заклік Багушэвіча шанаваць родную мову, ягонае змаганне за абуджэнне ў народзе нацыянальнай сувядомасці — ня што іншае, як адраджэнне ў новых умовах і ў новай форме вызвольных ідэяў "Мужыцкай Праўды" Кастуся Каліноўскага.

Язэп Барэйка

ТА ЎКАЧЫІ ДЫНАЗАЎРЫ...

Polacy

Wyniki spisów ludności na Wileńskie, czyli na terenie Litwy, która była przed wojną częścią Państwa Polskiego mieszkały 920 000 osób z czego 46% - Litwinów, 26% - Polaków. W samym Wilnie Litwinów jest 51% a Polaków 19%. W okolicach Wilna mieszka 37% Litwinów i 39% Polaków oraz 124% Rosjan i 5% Białorusinów. Polacy na Wileńskie stanowią największą grupę narodowościową.

'Express', Toronto, nr 129, 14 luty, Tygodnik Polonii oraz Białorusinów, Litwinów i Ukraińców.

Адбітку гэтае цытаты даём з названае газэты, каб нікто ня прыпісаў нам памылак "Экспрэсу". Калі такія таўкачы-ніяўмекі бяруцца выдаваць часапіс для Палякаў "ораз" Бялорусінаў, Літвінаў і Украінцаў (графаманы зь вялізной амбіцыяй палітыканана!) дык ідзе пра іхнюю звычайнную няпісменнасць — 124% Рос'ян, (памылка друку?) — а ўжо пра тое, што там Палякаў ажно 39% (паводле формулы, што кожны каталік — Паляк), дык ведайце з якога "мядрайнага зъурдула" гэтыя падлікі-пералікі ідуць...

A цяпер і голас з "Голосу Радзімы", за 22.3. 1990. Артыкул "Ці ўбачым апошнега пана?" Гутарка з упайдаважжаным саветам у спраўах рэлігій, Аляксеем Жыльскім:

— Аляксей Іванавіч, вас не турбуете проблема кадраў?
— Турбуе, і яшчэ як! Імклівы рост рэлігійных таварыстваў намнога апярэдзіў магчымасці падрыхтоўкі духоўных кадраў. Тым больш, што сэмінары ў Беларусі ня было.
— Але католікі вырашаюць гэту проблему вельмі проста. Яны запрашаюць у свае парафіі ксяндзоў з Польшчы. Як вы да гэтага ставіцесь?

— Мяне гэта вельмі непакойць: мы ня можам разглядзець каталіцкі касыёл у Беларусі як нейкі прыдатак зарубежнай царкви. На нашу думку, раз ужо ёсьць каталіцкая епархія ў Беларусі, то біскуп, які пастаўлены Ватыканам на чале яе, павінен вырашаць свае праблемы напрамую, а не праз пасрэдніцтва польскага япіскапату ці якога іншага. Мы разумеем, што ў Беларусі ёсьць частка насельніцтва польскай

Віншуем Летувісаў, Латышоў і Эстонцаў!

НЯХАЙ ЖЫВУЦЬ АДНОЎЛЕНЫЯ

НЕЗАЛЕЖНЫЯ

БАЛТЫЙСКІЯ РЭСПУБЛІКІ!

НЯХАЙ ЖЫВЕ БЕЛАРУСКІ НАРОДНЫ

ФРОНТ

У ЗМАГАНЬНІ ЗА НЕЗАЛЕЖНАСЦЬ

БЕЛАРУСІ!

нацыянальнасці. Але, папершае, ня ўсе Палякі католікі, а, падругое, ёсьць частка Беларусаў католікаў. Польскія-ж ксяндзы, якія прыяжджаюць да нас на прыватныя запросіны і правяць службу ў нашых касцёлах, паводзяць сябе не як госьці: як кажуць, ідуць "у чужы манастыр са сваім уставам".

Ёсьць прыкрыя съветчаныні, калі польскія ксяндзы лічаць, што ў Беларусі сярод католікаў павінны быць таія парадакі, як і ў Польшчы. Быў такі выпадак у Глыбокім. Запрасіла туды суполка ксяндза з Польшчы. Прыйехаў, правёў першую службу і заявіў, што яму не патрабныя ні касцельны камітэт, як у нас прынята, ні рэвізійная камісія, ні казначэй. Буду сам вырашашь усе пытаныні, ні з кім не раячыся. Самі веруючыя сказаі, што такі ксёндз, які будзе тут налажваць сваі парадакі, як некалі на "красах", ім непатрабны.

Ёсьць паасобныя ксяндзы, чыя дзейнасць выходзіць за рамкі душпрастырства, рэлігіі, калі закранаеца палітычная арыентация грамадзтва, закранаюцца інтарэсы дзяржавы. Мы на маєм юрыдычнай асновы для таго, каб вось так, явачным парадкам, запрашаш ксяндзу на службу ў касцельне прыватным чынам. Я лічу, што нашыя "кадравыя проблемы" мы павінны вырашашь самі.

— Напоўна, у гэтым вам дапаможа Закон аб свабодзе сумленыня, які павінен быць прыняты Вярхоўным Саветам СССР. Што вы чакаецце ад яго?

— Закон будзе называцца: "Аб свабодзе сумленыня і рэлігійных арганізаціях". Я азнаёміуся ўжо з трymа варыянтамі праекту гэтага закона. Мая думка: закон добры. Ён улічвае і сучасны ўзровень развязіція права, і ўвогуле перабудовы дзяржавна-шаркоўных адносін, гуманізацыі нашага грамадзтва. Важна, што ён адпавядае і міжнароднаму праву."

Пажывём, учбачым...

На нашай памяшчы, у 1918 годзе, на тэрыторыі новапаўсталай Беларускай Народнай Рэспублікі, польскія ксяндзы баламуцілі нашых католікоў, стаўліся авантурдам польскіх 'войоўек', што памаглі варшавскім захопнікам падзяліць БНР з Маскалямі ў Рызе. І цяпер, як выглядае, польскія ксяндзы імкнуцца ў Беларусь, каб аднаўляць тут сваю "карону", палянізаваць нісьведамы на руінах большавізму й гаротны, паранены Чарнобылем і тысячамі Курапатаў народ... А гэтта, на эміграцыі, розныя тайкачы з таго-ж самага кодла "кароны" заклікаюць нас. Беларусаў, да супрацоўніцтва...

Лёнданскі "Дзенінкі польскі і дзенінк жолнежа" (14.3.1990) прадаўжае рэпартаж (10) "Весьш з Крэсаў Усходніх РП". Мяркуеце, што можа пішуць пра Падляшша ці якую ЛюбЛіншчыну? Да не. Там жыве цяпер звыш паўмільён Беларусаў, але ужо цяпер "рдзэнна Польска".

У гэтым артыкуле ўводзіць чытачоў газэты ў съвет крэсовых замардаваных нявінных у менскіх Курапатах гэта... Палякі. Алкуль-жя яны? "Зь Меншчыны, забранай у 1921 г. сілай Рыскага Трактату, ды з Віленшчыны й Наваградчыны, заанексаваных у гадах 1939-1940."

Далей, згадваючы, што вызначаны Рымам для Менску й Гародні новы біскуп Тадэвуш Кандрусеўіч ёсьць Палякам і служыць у касцеле папольскому, пан Рычард Чарнэцкі перабіраеца ў Менск. Даведаемся, што "будына менскай катэдры... ізноў пасвяцілі ў 1943 г.", але бальшавікі, пасыла "вызваленія", яе за крылі.

"Адтуль, аж да году 1980, на землях, што ляжаць на ўсход ад граніцы польска-савецкай з 1921 году ня было аніводнага дзейнага каталіцкага касцёла..., на гэтых землях аgramadnaya часца жыхароў была польская і каталіцкая. Такой яе і засталася. Сяньня дача каласі свайго біскупа. "Свайго" дарэчы трэба разумець даслоўна. Ён ёсьць адным з іх, цярпеў зь імі, разам змагаўся ў абароне таго, што найбольш каштавала: веры й прывязанасці да польскасці".

Рычард Чарнэцкі базуе сваю пісаніну на вестках "прасы краёвай, польскай у Саветах, эміграцыйнай і Агенці ў сходній". Аўтар абураеца, што Летувісы не дазваляюць у віленскім катэдры польскім біскупам і іншым маліцца віленскому ("70% жыхароў Віленшчыны гэта — 'насі краіны'").

А колькі-ж Палякаў жыве ў бэсэсэры (ня ў этнаграфічнай Беларусі)? Згодна перапісу з 12 студзеня, 1989 г., на агульную колькасць 10 мільёнаў 200 тысяч жыхароў было 403 тыс. Палякаў. Бязумоўна, у гэтым ліку ёсьць Палякі, але няма сумлеву, што "палякамі" акупацийны рэжым пазначаў пераважна каталікоў. Маскалём і крэсовым дыназаўрам залежыць, каб шматпакутны беларускі народ ніколі не падняўся з каленяў рабства.

КАЛІ ВЫ, ЛЮДЗІ, У БОГА ВЕРЫЦЕ,
ТО ДЗЕ ВАША СУМЛЕНЬНЕ?

Наша дарагая, зьняможаная, Чарнобылем ці не съяротна параненая Бацькаўшчына
абамелымі рукамі матақ
атручанымі арганізмамі іх дзетак
кліча на помáч і нас, дзяцей з расыкіданых Маскоўшчынай гнëздаў, па цэлым съвеце каторыя жывуць.

І мы намагаемся, зьбіраем патрэбныя сродкі, заклікаем-гукаем сваіх суродзічаў і прыяцеляў зь іншых народоў на помáч.

І зь вялікім болем пільна сочым агонію-немач чарнобыльскіх ахвяраў, молімся да Ўсявішняга, каб зъмілаваўся ѹ памог нашаму вялікаму народу.

Чуем, што ў Беларусі аднаўляюцца зруйнаваныя варварамі съвітыні, народ вяртаецца да Бога.

Актыўізізера каталіцкі касцёл, Папа Рымскі назначыў новага пастыра:

Дзякую Богу!

І мы, і вы, усе мы супольна ѹ паасобку мяркуем, спадзяёмся, што съвітары адноўленых съвітын ѿ пабягучы-пасыпашы параненаму Чарнобылем народу на помáч. А як-жя накш? Съвітары-ж — слугі божыя, яны напоўненыя любоўю да бліжняга, асаблівай міласэрнасцю да хворых і пакрýдканых. Яны-ж, — так мяркуеш, — будуть клікць усіх на помáч ахвярам Чарнобыля, самі пасыпашаць у першыя шэрагі з дапамогай...

Яны павінны...

Так іх Хрыстова слова вучыць...

А што-ж яны робяць?

Ды яны зядла, зь вялікім энтузізмам адбudoўваюць "на красах" польскія касцёлы! У Берасці такі ёсьць. Ён называецца, — паверце, людзі божы! — съвітынай Маткі Боскай, Карапавы Кароны Польскай. Дальбог! І съвітар і парафіяне ягоныя надта-ж занятыя працай, каб прысьпешыць той час, каб некалі ў будучыні тая "карона польская" сюды вярнулася.

ЗВАЖАЙ

7

Іхнай-ж галоўная ўвага і заўзятасць цяпер падпрэжаная на навучаныне малітваў папольску й катехізму парасейску. І яны адурманьваюць дзетак, беларускімі маткамі роджаных, якім ані польская, ні расейская мова ня ёсьць роднымі.

Дзе ўжо ім, каторыя "польскую карону" хочуць пашырыць разам зь дзярлівой птушкай сюды прывалачы, пра ахвяры Чарнобыля думаць!

У Менску ёсьць два каталіцкія сьвятыя (адзін на пэньсіі), каторыя больш палянізацыі Беларусаў, чымся Богу, сілаў аддаюць ды мясцовых людзей баламуцяць.

У Курапатах моляща суродзічы й родныя сотняў тысячаў некалі закатаваных нявінных... Але два менскія каталіцкія сьвятыя, што баламучаньнем сваіх вернікаў на польскасць і адбудовай "пшэдмужа хшэсціства" занятыя, у Курапатах николі не заглянулі. І чарнобыльскім ахвярам не памагаюць. Дальбог, праўда!

Памнажыце вось такіх берасцейскіх і менскіх служкаў "Марыі Панны, крулёвай кароны польской" дзясяткі й сотні разоў. Яны рассыпаліся па жывым целе зьнямажанай чужынцамі й съмяротна парапенай Чарнобылем Беларусі. Яны бянтэжаць, канфузяць, баламуцяць беларускі народ. Заміж слова божага й цяпер нагвалт патрэбнай мэдычнай помачы ахвярам Чарнобыля, яны хлусыню прагавітага суседа і яд нянавісці да беларускага народу сеюць.

Хочаца крыкнуць: людзі, — калі вы ёсьць людзі, носьбіты веры Христовай, — апамятайцесь! Як вам ня сорамна!?

K. Акула

УГОДКІ ЧАРНОБЫЛЬСКАЙ КАТАСТРОФЫ

У чацвёртая ўгодкі Чарнобыльской катасрофы адбылася дэмманстрацыя і малебен перад будынкам Антарыйскага Парламанту ў Тароньце. Каля польнага аўтара — украінскія ярархі і сьвятыя і Першаяярх Беларускай Аўтакефальнай Царквы Архіяпіскап Мікалай. Пры мікрофоне прамаўляе ад Беларусаў др. Раіса Жук-Грышкевіч.

Здымкі К. Акулы

Беларусы са съягам і плякатам.

АСІПЧЫК ПАМАГАЎ І НАМ

Сёлета 14 сакавіка ў Нью Джэрзы ЗША памёр Аляксандар Асіповіч-Асіпчык. Нарадзіўся ў Слоніме ў 1909 г. На эміграцыі быў шыракаведамы як царкоўны дзеяч і надзвычайна ахвярны чалавек. У прыватнасці, калі паўстала ідэя склікання Першай Сусветнай Сустрэчы Беларускіх Вэтэранаў, у Манчэстары ў 1974 годзе, ён першы паспышыў нам з дапамогай маральны і грашовай. У далейшым щодра падтрымліваў матар'яламі і грашовымі даткамі "Зважай". У тых часы, калі наш вэтэранская часапіс быў толькі што спавіданы, такая помоч была абсалютна неабходнай. За Ягону ахвярнасць у працы для Беларускага Народу, Нябожчык заслужыў нашу ўдзячнасць. Вечная Яму памяць!

"Зважай"

ЦЫТАТЫ

Часам, у злія гадзіны, я нават ня ведаю, ці люблю я Беларусаў, да якіх маю гонар належаць. За бязьмежную цярпімасць да таго, да чаго ня трэба, за тое, што яны занадта сумленныя...» Колькі горычы ў гэтых радкох У. Караткевіча!

Юры Станкевіч, "Спадчына Прамэтэя", "Маладосьць", нр. 12, 1989 г.

"Степень нравственной деградации общества проявляется особенно резко в том, как ведут себя его лучшие представители, его поэты, писатели, пророки. Нет спору, и в самой развращенной среде всегда были, есть и будут праведники. Но к числу их далеко не всегда относятся те, кто воспеваёт праведников, бичует пороки и ратует за чистоту нравов.

За примерами ходить недалеко. Вспомним хотя бы, как Чингис Айтматов, автор "Белого прохода" — замечательной повести, рисующей вечный мир красоты и высших духовных ценностей, осуждающий трусость и предательство, — когда "оттепель" сменилась заморозками, подписал письмо, направленное против Александра Исаевича Солженицына. Под аналогичным документом поставил свое имя и другой поборник высокой морали — Василь Быков.

Мария Шнеерсон, "Континент", нр. 62, 1990

ЗВАЖАЙ**У ЛЁНДАНЕ**

Наведаў я Лёндан пры канцы сакавіка. Быў тут апошні раз у 85-м, калі сьвяткавалі 500-я ўгодкі нарадзінаў Францішка Скарыны. Менскія навукоўцы падмаладзілі Скарыну на 5 год і панер тоесамае съвяткуюць.

Гэтта шмат не зъмянілася. Адно айцец Алесь Надсан вярнуўся зь Менску. Завёс помач ахвярам Чарнобыля, пры помачы Беларускага Народнага Фронту здаў у паліклініку для дзетак у Менску ѹ Бараўлянах. Выступаў там на ТВ, у Інстытуце Маствацтва ѹ Фальклёру. Адправіў, пры вялікім узеле імшу ѹ каталіцкай съвятыні на Кальварый, сустракаўся з выдатнымі дзеячамі ад моладзі, навукоўцамі, палітычнымі дзеячамі. Сталіца прывітала яго галасамі вялікай групы моладзі і старыхі зь бел-чырвона—белымі сцягамі на вакзале. Усюды сустрэў надзвычайнную гасціннасць, зычлівасць. Казаў на дакладзе ѹ Лёндане падчас съвяткавання дня незалежнасці БНР 25-га сакавіка, што становішча помачы ахвярам Чарнобыля катастрафальнае. Вандэя (менскія сталіністы) нічога на робіць, няма ведаў, прыгладаў, кампетэнтнага для лячэння чарнобыльскай радыяцый й хваробаў пэрсаналау.

За помач, якую а. Надсан прывёў для хворых суродзічаў з вольнага съвету нафашистыція яму ѹ Беларускаму Народнаму Фронту (пэўне-ж па загаду Вандэі) ведамая Бумажкова ѹ "Вячэрнім Мінску". Праўда, журналісты з таго самага "Вяч. Мінска" і старшыня БНФ, цяпер пасол Беларускага парламэнту З. Пазняк далі сталіністам за гэта належны адпор...

Быўшы ѹ Лёндане прыемна было пачуць, што адлучылі Беларусь ад маскоўскага часу (перасунулі гадзіну назад), ды што съвяткавалі дзень абвешчання БНР 25.3. у парку Янкі Купалы нягледзячы на вандэйскую забарону. У парламэнце з'явілася добрая апазыцыя, якую даў БНФ, дзякуючы пераважна працы моладзі, якая шукае Бога, змагаеща за адраджэнне й незалежнасць Беларусі.

У лёнданскай бібліятэцы Ф. Скарыны шмат матар'ялу, які мяне праста паглынёў. А гэтта за вакном, на чубе прыгажуні скандаляўскай хвоі сарокі гнядзо робяць. У ўсходній Канадзе сарок няма. Дык разумееце чаму ѹ сарокі міне мілья, я іх ал юнацтва ня бачыў. І шлакі тут такія, як у Беларусі, а ня гэткія вялікія і пражорлівія, як у Тароньце. Люблю птушак, прыглядаюся ім у цудоўны, напоўнены вясной дзень у паўночна-лёнданскім парку. А тут і навіны ад палітыкаў, што "імпэрыя зла" перабудоўваюць, і скарбы бібліятэкі. Аж галава шуміць.

Бяру з полкі нешта навосьцел. Акты горадзенскага суда з 1540 году, выданыя Віленскім Цэнтр. Архівам. Чытаю справу №. 483 на бачынне 178: "Заявление о неявке к присяге. Попъ Новодворский Климентъ зъ жидомъ Хацкомъ. Месяца Сен(тебра) у (30) день, ин(дикта) 14, у четвергъ по светомъ Станіславе. Оповедался мне попъ Новодворский светого Міколы Климентъ, што которую присягу описано было у выроку королеве ее милости нашое господарыни жицу Новодворскому Хацку у четвергъ, который быль передъ светымъ Михаю, въ день светого Матея, а светого Матея трафілося было быти во второک, а не въ четвергъ, и жидъ готовъ быть ку присязе, никаки не тымъ обычаемъ, яко попъ хотеть, бо попъ хотеть жебы присегнуль на десятеро Божыи приказаны, а жидъ поведиль ижъ у выроку господарыни ее милости описано присягнuti, взвішися за ретеъ, и о томъ межи ними споръ быль ажъ до вечора;"

Бачыце, продкі нашыя паважныя справы! клопаты мелі, мо кулы больш сур'ёзныя за нашы...

А сарокі, — праз вакно бачу, — саліднае гнядзо канчаюць. І ў іх клопат: будова. Праўда, можа не такі, як у тых, што пры траскучай "галоснасці" робяць "перабудову"...

Life is unfolding as it should...

K.Акула

У СПРАВЕ ІМІГРАЦІІ й КАНАДУ

Атрымліваем лісты ад суродзічаў з розных краінаў з просьбамі, каб памаглі ім іміграваць у Канаду. У сувязі з гэтым высьнююм: ані Камітэт Сувязі Быўшых Беларускіх Вайсковуцаў, ані ягоны часапіс "Зважай" ніколі ня ставілі сваёй метай займацца справамі іміграцыі ѹ Канаду. На гэта ня было ў нас і няма ані сродкаў, ані часу. Зацікаўленым эміграцыяй ѹ Канаду раем звязтрапца па інфармацыі да нашых амбасадаў у тых краінах дзе праўжываеце.

"Зважай"

МАСКВА ПРЫЗНАЛАСЯ

Сёлета перад прыездам польскага прэм'єр-міністра Мазавецкага на візиту, Москва, паведамленнем ТАСС, прызналася, што пад вясну 1940 году ѹ Катыні НКВД (цяперашніе КГБ) замардавала тысячи польскіх афіцэраў, узятых у палон у верасьні 1939 году. Пасля гэтага польскі лідар "Салідарнасці" Лех Валэнса выказаўся, што трэба прысягнучы да адказнасці злачынцаў Катыню. Эта азначала бі пачатак працэсу, каб прысягнучу да адказнасці і ўсякіх іншых злачынцаў маскоўскай каляніяльнай імпэрыі, дык ня толькі "ціхіх пэнсіянероў", але і масу тых, што сяньня сядзяць пры ўладзе ...

Паводле польскіх крэніцаў, у Катыні загінула адно 4 тысячы польскіх афіцэраў (між імі былі й Беларусы).

На пытаньне, дзе былі вымардаваныя яшчэ 11 тысяч афіцэраў, Москва дагэтуль не дала адказу.

ФОНД «ЗВАЖАЙ»

Ад 20-га студзеня да 10-га травеня сёлета на «Зважай» атрымана: Г.Шайпак [з продажы] — 38.40 дал., М.Скабей — 18.00, М. Нікан — 9.00, Г. Шайпак — 9.00, Г. Шайпак [з прысланых раней але памылкова нязьмешчаных у справа здачы] — 47.00., А. М. — 5.00, В. Грыцук — 10.00, Сенъка — 20.00, Барабоўскі — 40.00, Я. Сяўковіч — 40.00, А. Зланкавіч — 40.00, Б. Рагуля — 5.00, Ул. Брылеўскі — 29.00, Р. Беразоўскі — 20.00, М. Раецкі — 18.00, Р. Жук-Грышкевіч — 10.00, М. Наўмовіч — 24.00, В.Акавіты 32.00, К. Акула [з продажы] — 15.00, Я. Сажыч — 29.00.
Разам — 558.40 дал. Усім за помач дзякуюм!

УВАГА! УВАГА!

Выйшла з друку кніга А. Мяльгую і В. Мартыненкі "Праз рок-прызму" (220 бачынаў і каля 70 здымкаў). Аўтары, што жывуць у Менску, апісваюць аснованую на беларускім нацыянальным грунцы і беларускамоўную рок-музыку, што цешыцца посьпехам між моладзі ѹ памагае адраджэнню народу. Там-же наць знаёмьці і з выдатнымі кампазытарамі ды выканальнікамі на толькі рок-музыцы.

Гэтую цэнную працу выдаў Беларускі Інстытут Навукі ѹ Маствацтва. Цана ѹ Злучаных Штатах — 25 даляраў, у Канадзе — 30 даляраў. Замаўляць ѹ "Зважай", або ѹ БІНІМ: 230 Springfield Ave., Rutherford, N.J., 07070, U.S.

SUŠVIETNAJA SUSTREĆA BIEŁARUSA
ad budziecza sioleta
u Połacku, kala Cleveland, štatu
Ohio
u dniach 1 - 3 vieraśnia

Pa infarmacyji žviartacca da
Biełaruska-Amerykanskaha Zadzi-
noćannia abo Zhurtavańnia Bieła-
rusaŭ Kanady